

ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่กับรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง

New Local Community and Civic Public Administration in Thailand

อุดม สุวรรณพิมพ์¹ และ เอนก เหล่าธรรมทัศน์²

10.14456/jrgbsrangsit.2018.7

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิประวัติศาสตร์ แบบแผน วิธีการ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทย ที่เริ่มต้นการพัฒนาจากชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ผสมผสานระหว่างความไม่เป็นทางการ กับความเป็นทางการที่ส่งผลต่อการพัฒนาบริการสาธารณะของท้องถิ่นจนประสบความสำเร็จ โดยมีการพัฒนา ประชาธิปไตยท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย และใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมชุมชน และรากเหง้าประวัติศาสตร์ ชุมชน เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทย ให้เป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัยอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทย ให้เป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัยได้นั้น มี โอกาสเกิดขึ้นได้ในชุมชนท้องถิ่น หรือพื้นที่ ที่มีความสัมพันธ์กันของพลเมืองผ่านระบบเครือข่าย มีภูมิ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่พลเมืองมีความภาคภูมิใจ และจะประสบความสำเร็จทั้งการพัฒนา บริการสาธารณะที่หมายรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควบคู่กับการพัฒนาประชาธิปไตยสู่ประชาธิปไตยประชาชน ปกครองตนเองได้นั้น ควรใช้แบบแผนภายใต้หลักรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง เริ่มต้นจากความเป็นพลเมืองมี ออาชีพหัวใจผู้ประกอบการ รวมกลุ่ม องค์กรหรือ โครงสร้างที่เป็นสื่อกลางระหว่างปัจเจกบุคคลและหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในและนอกพื้นที่ สร้างเครือข่ายการพัฒนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอย่างสมดุล ใช้ประโยชน์จาก เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีความทันสมัย ภาคราชการหรือท้องถิ่นที่เป็นทางการก็ ต้องมี ความเป็นพลเมืองมีอาชีพ ขอมรับและเรียนรู้ร่วมกับท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการในการพัฒนา จนเกิดชุมชนท้องถิ่น ที่พึ่งพาตัวเอง เป็นพื้นที่ของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในชุมชน ในสังคม ควบคู่กับความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น นิยมและความภาคภูมิใจในความเป็นชาตินิยมในขณะเดียวกันด้วย ใช้แบบแผนประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครอง ตนเองสู่การพัฒนาประชาธิปไตยชาติให้เป็นประชาธิปไตยแบบเสียงทั้งหมดร่วมกันปกครองอย่างสมดุลต่อไป

คำสำคัญ: รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง, บริการสาธารณะแนวใหม่, ชุมชนท้องถิ่นแนวใหม่

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

² ศาสตราจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This study deals with history, customs, and conventional wisdom of Thai local community development starting from informal local community development to the combination of formal and informal local development that brings about the successful local public service development alongside with the local democracy development. The local culture or community culture and the community history are the fundamentals of Thai local community development that contributes to the new modern Thai local community.

The findings revealed that the development of Thai local community could occur in the area where relationship between people was formulated through kinship system, history and traditional culture highly glorified by the community members. Moreover, to successfully develop public service which includes the development of quality of life and democracy, community members should be able to govern themselves and implement plans based on the principles of civic public administration. This could start from using the professionalism of the citizens, entrepreneurship, establishment of an organization or a structure that can become the medium between individuals and government agencies inside and outside the area, followed by building a balanced formal and informal development network, and taking an advantage of digital technology effectively in order to create modern local communities. Furthermore, the public sector or local sector should promote professional citizenship. They should acknowledge and study the development alongside with the informal local authority in order for self-sufficiency communities to prosper. This includes community interdependence, self-respect, and nationalism. Simultaneously, it is important to apply deliberative democracy to the development of consociation democracy for the genuinely well-balanced administration in the future.

Keywords: Civic Public Administration, New Public Service, New Local Community

1. บทนำ

“ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่กับรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง” ความเป็นจริงในสังคมไทย ณ ปัจจุบัน ที่กระแสสังคมโลก กำลังหันมาสนใจ และให้ความสำคัญกับความเป็น “ท้องถิ่นวิถีถิ่น” (Localization) ซึ่งถูกพูดถึงอย่างกว้างขวางควบคู่กับ “ท้องถิ่นนิยม” (Localism) เป็นกระแสที่เกิดขึ้นทั่วโลกไม่น้อยไปกว่ากระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับกระแสท้องถิ่นวิถีถิ่น เพิ่มมากขึ้น หลังจากที่กระแสหลักในการพัฒนาประเทศเป็นการให้ความสำคัญกับกระแสโลกาภิวัตน์ ได้เริ่มเสื่อมความนิยมในสังคมโลกเป็นลำดับสู่การเป็นกระแสของชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ มีรากฐานทางทรัพยากร ภูมิปัญญา พัฒนาการและประวัติศาสตร์การดำรงอยู่ของตนเองพึ่งพาตัวเอง (Self-reliance) ปกครองตนเอง (Self-Government) เป็นตัวของตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นท้องถิ่นที่ไม่หยุดนิ่ง ตายตัว เป็นท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลาย สลับซับซ้อน นอกจากนี้ท้องถิ่นยังสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเองทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและภูมิศาสตร์ รวมทั้งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับภูมิภาค ชาติ นานาชาติ และโลกไปพร้อมกันอย่างชาญฉลาด

กระแสโลกในช่วงต่างๆ อาจอธิบายได้ว่า โลกยุคก่อนสมัยใหม่ (Pre modernism) ได้ให้ความสำคัญกับระบบศักดินา หรือชนชั้นสูงในสังคม ในบ้านเมือง ในประเทศเป็นสำคัญ ต่อมาในโลกยุคสมัยใหม่ (Modernism) ได้หันมาให้ความสำคัญกับชนชั้นกลาง นายทุน ระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาคเป็นสำคัญ และในโลกยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้กลับมามีความสำคัญกับชนชั้นล่าง หรือระดับล่าง เสียงของคนชั้นล่างที่ชนชั้นสูงในสังคมไม่ได้ยิน ไม่ค่อยได้ยินหรือแกล้งทำเป็นไม่ได้ยิน หรือไม่สนใจที่จะได้ยินในอดีต และเป็นเหตุผลสำคัญที่ “ชนบท” หรือ “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ที่เป็นพื้นที่ชายขอบ มีความไม่เป็นทางการ ถูกลืมนึกทอดทิ้งในกระแสการพัฒนาในโลกยุคกระแสหลักในโลกยุคสมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการทำให้เป็นสมัยใหม่ ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยม ที่มีเป้าหมายสำคัญแก่พื้นที่ใจกลางของระบบเศรษฐกิจ จนทุกประเทศทั่วโลกมองว่า “กรุงเทพมหานคร” คือประเทศไทย

ในความเป็น “ท้องถิ่นนิยม” นั้น จึงเป็นทัศนที่มองว่า ในยุคสมัยใหม่ หรือร่วมสมัย ไม่ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นนิยม เป็นเสมือนองค์ประกอบส่วนย่อยของระบบมหภาคท้องถิ่น เช่น เสมือนทางด่วนที่จำเป็น แต่ไม่สำคัญในการสร้างทฤษฎีของนักทฤษฎีสมัยใหม่นิยม แต่ “ท้องถิ่นนิยม” หากมองในทัศน ของหลังสมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นให้การส่งเสริม ให้ความสำคัญกับสิทธิ สิทธิและเสียง บทบาทของเศรษฐกิจ การเมืองของสังคม ของคนที่ถูกมองข้ามเป็นสำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดวาทกรรม “ท้องถิ่นนิยม” ที่ได้เรียกร้องให้ “รัฐ” และกลไกที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับขั้นตอน ในฐานะที่เป็นทางเลือกในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและวัฒนธรรมประเพณี ที่ขาดหายไปในยุคก่อนหน้านี้

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงจากยุคการล่มสลายของยุคสมัยการทำให้เป็นสมัยใหม่ ที่มีผลจากพัฒนาการที่ส่งผ่านจากการปฏิวัติทางการพานิชย์ ในช่วงศตวรรษที่ 16-18 และการปฏิวัติอุตสาหกรรม ในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 และศตวรรษที่ 19 ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยม ของประเทศอังกฤษ ที่ประเทศไทยและ “รัฐไทย” ถูกบังคับด้วยระบบทุนนิยม อยู่ภายใต้จักรวรรดิอารยธรรมยุโรป-อเมริกา ภายใต้อิทธิพลหนึ่งเดียวซึ่งมีความแตกต่างและแยกจากกันโดยเด็ดขาดจากสังคมแบบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ที่ให้คุณค่ากับชาติกำเนิด ความเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งหมายถึงวัฒนธรรมพื้นเมืองที่มีความหลากหลาย ที่สังคมและวัฒนธรรมตะวันตกถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาการเมืองและการบริหารบ้านเมือง

โลกในยุคปัจจุบันและอนาคตที่เริ่มตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 ได้กลับไปสู่การให้คุณค่ากับความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี รากเหง้าประวัติศาสตร์ และความหลากหลายในภูมิภาคที่พบเจอได้มากที่สุด ในชุมชนชนบท ที่เรียกว่า “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ตามคำนิยามของผู้วิจัย พื้นที่ชายขอบของระบบทุนนิยม ที่เรียกว่า ท้องถิ่นนิยม ควบคู่กับภูมิภาคนิยม และชาตินิยม สู่อารมณ์สมัยใหม่ (Modernity) ในโลกยุคที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นการปฏิวัติดิจิทัล

การเปลี่ยนผ่านจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นการปฏิวัติดิจิทัล ส่งผลให้ชาวบ้าน ชุมชนท้องถิ่นไทย สามารถเชื่อมโยงกับสังคมภูมิภาค สังคมโลกได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว ยิ่งขึ้น นั่นหมายถึงโอกาสที่ชุมชนท้องถิ่นจะรู้เท่าทันกระแสโลก กระแสภูมิภาค และการเปลี่ยนแปลงภายนอก ทิศทางการพัฒนาและความสนใจของภูมิภาค ของโลก ให้ “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ได้ใช้โอกาสดังกล่าวพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างถูกต้องทิศทาง สร้างคุณค่าและมูลค่า ความได้เปรียบ ที่ยังคงความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างเป็นเอกลักษณ์ ของชุมชนท้องถิ่น เพราะรากเหง้าวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมที่สามารถธำรงไว้ซึ่งการไม่มีเปรียบได้ของคนในสังคมโลก ขณะเดียวกันก็ยังเป็นโอกาสที่ “ชุมชนท้องถิ่นไทย” จะได้สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ต่อภัยคุกคามภายนอก ที่สามารถเรียนรู้ได้โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัล รู้จักพึ่งพาตนเอง เป็นตัวของตัวเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเองได้มากที่สุด

การพึ่งพาตนเอง เป็นตัวของตัวเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเองย่อมมีความหลากหลายมากมายตามบริบทของชุมชนท้องถิ่นไทยภายใต้วัฒนธรรมและรากเหง้าประวัติศาสตร์ของตนเองที่ผู้วิจัยนำเสนอ สอดคล้องกับแนวคิดของ พอล เฮิร์สต์ (Paul Hirst) (อ้างถึงในเอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552, น. 107) ที่ว่า

...เสรีภาพส่วนบุคคลและสวัสดิการของผู้คนจะได้รับการดูแลที่ดีที่สุด ถ้ากิจการต่างๆของสังคมจำนวนมากมายที่สุด ถูกบริหารและจัดการโดยสมาคม ชุมชน ชุมชน หรือกลุ่มก้อนที่มีการปกครองตนเองโดยความสมัครใจของสมาชิกและอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการให้อำนาจแก่กลุ่มต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาตนเอง เป็น self-governing association...

ในสถานการณ์ปัจจุบัน มีความจำเป็นที่ต้องร่วมกันสร้างกลุ่มก้อนต่างๆที่ประชาชนเข้ามาบริหารจัดการชุมชนท้องถิ่นด้วยตนเอง และจำเป็นต้องสร้างความเป็นพลเมืองผ่านการเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือองค์กร สถาบันในภาคสังคมด้วย เช่น ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน กลุ่มเพื่อนบ้าน และกลุ่มไปโบสถ์เดียวกัน เป็นต้น พลเมืองดังกล่าว ไม่ได้หมายความว่าพลเมืองที่เป็นปัจเจกบุคคลเท่านั้น หากยังหมายรวมถึง กลุ่ม องค์กร สถาบัน ในภาคสังคมที่มุ่งมั่นจะร่วมทำงานให้บ้านเมืองด้วย (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552, น. 109)

การบริหารบ้านเมือง ที่เป็นการบริหารบ้านเมืองของชาวบ้าน ของประชาชน ของชุมชนท้องถิ่นกันเอง ที่เรียกว่า รัฐประศาสนศาสตร์ระดับพื้นที่ ท้องถิ่น มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ารัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติระดับประเทศ ซึ่งต้องดำเนินควบคู่กันไป รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง (Civic Public Administration) จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในโลกยุคที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นการปฏิวัติดิจิทัล ที่ “รัฐ” และท้องถิ่นที่เป็นทางการ ควรจะนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้บริหารบ้านเมือง และจัดบริการสาธารณะเพิ่มเติมจากแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service) ซึ่งไม่เพียงพอ สอดคล้องและเท่าทันกับสภาพสังคม และกระแสของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยเหตุผลที่ว่า การที่จะนำพาให้ “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ไปสู่ “ท้องถิ่นไทยแนวใหม่”

ภายใต้กระแสโลกดังก้าวที่มีความรวดเร็ว ไร้ทิศทาง สับสนอลหม่าน และที่สำคัญยังเต็มไปด้วยทั้งข้อเท็จจริง ที่เป็นความจริง และไม่เป็นความจริง แอบแฝง ผสมปนเปกัน ข้อมูลข่าวสาร ในโลกยุคการปฏิวัติดิจิทัลได้นั้น จะพึ่งพาอาศัยเฉพาะ “รัฐ” และท้องถิ่นที่เป็นทางการ คงยังไม่เพียงพอและทันกาล

“รัฐ” และ “ท้องถิ่นที่เป็นทางการ” ที่บริหารบ้านเมืองและให้บริการสาธารณะจนเกิดทั้งประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความประหยัด และมีคุณสมบัติครบถ้วนด้วยการมีศีลธรรม ความเป็นมืออาชีพ และจริยธรรม ภายใต้ การบริการสาธารณะแนวใหม่ แนวคิดดังกล่าวยังเป็นการบริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะให้กับ “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ที่เริ่มต้นโดยสิ่ง “รัฐ” และ “ท้องถิ่นที่เป็นทางการ” อยู่ดี แม้จะพัฒนาบุคลากรของ “รัฐ” และ “ท้องถิ่นที่เป็นทางการ” ให้มีจิตวิญญาณของความเป็น “พลเมือง” เป็น “พลเมืองมืออาชีพ” ก็ยังเป็น “พลเมืองของรัฐ” เป็น “พลเมืองของท้องถิ่นที่เป็นทางการ” เป็นพลเมืองในปากฝั่งของ “ผู้ให้” ซึ่งมีจำนวนน้อยนิด เมื่อเทียบกับ ชาวบ้าน ประชาชน “ชุมชนท้องถิ่นไทย” “ชุมชนภูมิภาค” และ “ชุมชนโลก” ที่กำลังเชื่อมเข้าด้วยกันเป็นชุมชน ใหญ่ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อนในยุคใดๆก่อนหน้านี้ นี่คือเหตุผลที่ชี้ให้เห็นว่า “พลเมืองของรัฐ และท้องถิ่นที่เป็นทางการ แม้จะดี แต่ก็ยังมีไม่พอ”

ในปากฝั่งของ “ผู้รับ” ที่หมายถึง ชาวบ้าน ประชาชน ใน “ชุมชนท้องถิ่นไทย” เป็นท้องถิ่นที่ไม่เป็น ทางการ ที่เป็น “ผู้รับ” ภายใต้การบริหารบ้านเมือง การบริการสาธารณะแนวใหม่ แม้จะถูกหีบขยัก พัฒนาจาก ชาวบ้าน ประชาชน เป็น “พลเมือง” มีสิทธิมีเสียงในการเรียกร้อง เสนอแนะ ปกป้องหรือในการกำหนดทิศทางการ บริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะให้กับ “พลเมือง” ในปากฝั่งของ “ผู้ให้” คือภาครัฐ ท้องถิ่นที่เป็น ทางการ ที่ท้ายสุดก็ต้องรองรับผลของข้อเสนอแนะ ข้อเสนอเรียกร้อง ในฐานะ “ผู้รับ” ที่ยังคงเป็นประชาชน ชาวบ้าน อยู่ เช่นเดิม เพราะการบริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะยังกระทำโดยสิ่ง “พลเมืองผู้ให้” เป็นหลัก

ขณะเดียวกันประชาชน “ชุมชนท้องถิ่นไทย” “ชุมชนภูมิภาค” และ “ชุมชนโลก” ที่กำลังเชื่อมเข้าด้วยกัน เป็นชุมชนใหญ่ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ก็จะเป็นที่มาของข้อเสนอเรียกร้อง ข้อเสนอแนะ ให้ “รัฐ” และ “ท้องถิ่นที่เป็น ทางการ” ซึ่งเป็น “พลเมือง” ในฝั่งผู้ให้ ที่แม้จะถูกพัฒนาให้เป็นพลเมืองมืออาชีพแล้ว ข้อเสนอเรียกร้องและข้อเสนอแนะ ในการบริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะก็จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีความแตกต่างหลากหลายมากขึ้น จากข้อมูลข่าวสาร ที่ประชาชนชน ใน “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ได้รับรู้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ดังกล่าว ขั้นตอนของการ ตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข อาจมีจำนวนที่มากขึ้น หลากหลายขึ้น สลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นปริมาณและความหลากหลายที่เกิดจากการปรึกษาหารือในระบบประชาธิปไตยแบบ ปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) และเป็นหัวใจของการบริการสาธารณะแนวใหม่นั้นเอง ปริมาณและความ หลากหลายดังกล่าวเป็นสิ่งยืนยันอีกครั้งว่า “พลเมืองของรัฐและท้องถิ่นที่เป็นทางการ แม้จะดี แต่ก็ยังมีไม่พอ”

ผลกระทบของสังคมกระแสโลกที่มีความรวดเร็ว ไร้ทิศทาง สับสนอลหม่าน และที่สำคัญยังเต็มไปด้วย ทั้งข้อเท็จจริง ที่เป็นความจริง และไม่เป็นความจริง แอบแฝง ผสมปนเปกัน ข้อมูลข่าวสาร ในโลกยุคการปฏิวัติ ดิจิทัล ที่ได้รับรู้ระหว่างประชาชน ชุมชนท้องถิ่นไทย ที่เป็น “พลเมือง” ในฝั่งผู้รับ ได้รับ กับ “รัฐ” และ “ท้องถิ่นที่ เป็นทางการ” ซึ่งเป็น “พลเมืองฝั่งผู้ให้” ได้รับอาจมีความแตกต่าง ในทัศนของผู้วิจัย ความแตกต่างอาจมีได้ทั้งใน ด้านความสอดคล้อง กับบริบททางสังคม วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้ผ่านการ ตีความและให้ความหมาย ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งยังหมายรวมถึง ความถูกต้องของ ข้อมูลข่าวสารนั้นด้วย การยอมรับในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ที่เกิดจากองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างท้องถิ่น

ที่เป็นทางการกับท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ และที่สำคัญคือ ความทันสมัยเป็นปัจจุบันของข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ว่าเป็นข้อมูลที่ยังใช้ได้ อยู่ เป็นปัจจุบัน หรือเป็นข้อมูลข่าวสารที่ล้าสมัยไปแล้ว

จากความแตกต่างที่ได้นำเสนอไว้เป็นเบื้องต้น หากใช้แบบแผน วิธีการ ที่มุ่งแก้ไขปัญหา ภายใต้การบริการสาธารณะแนวใหม่เพียงอย่างเดียว อาจนำมาซึ่งความล่าช้าในการบริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะ ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถทำให้ “ชุมชนท้องถิ่นไทย” เป็น “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่” ได้ทันกาล เพราะข้อจำกัดเรื่องจำนวน “พลเมือง” ในปากฝั่ง “ผู้ให้” ที่ต้องสร้างความเข้าใจ ปรีกษาหารือร่วมกับ “พลเมือง” ในฝั่ง “ผู้รับ” ภายใต้ระบบประชาธิปไตยแบบปรีกษาหารือ ที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความประหยัด รวมถึง ความมีศีลธรรม ความเป็นมืออาชีพ และจริยธรรม อีกด้วย และข้อเท็จจริง ที่เป็นความจริง และไม่เป็นความจริงแอบแฝง ผสมปนเปกัน ในข้อมูลข่าวสาร อาจเป็นสาเหตุของความเห็นต่าง ที่มีความยุ่งยาก ในการแสวงหาแนวทางแก้ไขให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างท้องถิ่นที่เป็นทางการและท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ กระทั่งอาจพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งใน “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ก็เป็นไปได้ และนี่คือเหตุผลที่ดอกย้าว่า “พลเมืองของรัฐ และท้องถิ่นที่เป็นทางการ แม้จะดี แต่ก็ยังดีไม่ทัน”

จากปรากฏการณ์ที่ได้แสดงทัศนะไว้ดังกล่าวข้างต้น เป็นที่มาของสภาวะการณ์ปัจจุบันและอนาคต การใช้อำนาจสาธารณะที่เกิดในสังคมสมัยใหม่ ที่เป็นอำนาจสาธารณะที่ผูกขาดโดย “รัฐ” ที่เรียกว่า “เอกราชนิยม” หรือ “อำนาจอธิปไตย” ซึ่งการบริการสาธารณะแนวใหม่ก็มีแนวโน้มที่สร้างความสนใจให้กับ “รัฐ” ได้ใช้เป็นแบบแผนวิธีการ ในการจัดบริการสาธารณะและบริหารบ้านเมืองอย่างกว้างขวางนั้น ไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลง แม้จะมีพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบปรีกษาหารือแล้วก็ตาม

ทางออกของการบริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะที่มองเห็นโอกาสมากกว่าเห็นความยุ่งยาก และปัญหาของ “ชุมชนท้องถิ่นไทย” ทั้งจากกระแสธารธรรมตะวันตกและการเปลี่ยนผ่านจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นการปฏิวัติดิจิทัล ให้เป็น “ท้องถิ่นไทยแนวใหม่” ใต้นั้น จะต้องเป็นการบริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยปกครองตนเอง (Self-Government Democracy) ซึ่งมีอยู่บ้างแล้วในการบริหารบ้านเมืองรูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ เพียงแต่ยังไม่เพียงพอกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมภายนอก ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง (Civic Public Administration) จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะมาเติมเต็มให้ชุมชนท้องถิ่นไทยเป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย เนื่องจากรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง มีจุดร่วมกับการบริหารบ้านเมืองรูปแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ ด้านการให้ความสำคัญกับระบบประชาธิปไตยแบบปรีกษาหารือเป็นพื้นฐาน แต่มีจุดเน้นชัดเจนในการพัฒนาประชาชนให้เป็นพลเมือง และพัฒนาพลเมืองให้เป็นภาคประชาสังคม อีกทั้งการเปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับภาคประชาสังคมที่อยู่กึ่งกลาง ระหว่างรัฐกับปัจเจกชนที่เรียกว่า Mediating Structure ให้เข้มแข็ง

รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง เน้นการบริหารบ้านเมืองที่มุ่งพัฒนาพลเมือง ให้ลุกขึ้นมาทำหน้าที่พัฒนาชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาชาติด้วยความเป็นเจ้าของควบคู่กัน ไปกับการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นให้เป็นประชาธิปไตยปกครองตนเอง สร้างพลเมือง โดยมีจุดประสงค์ที่จะเปลี่ยนคนจนหรือคนชั้นล่างให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีและสนใจที่จะทดแทนบุญคุณของแผ่นดินด้วย อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงเข้าร่วมพัฒนาบ้านเมือง ตรวจสอบให้คำแนะนำรัฐและราชการได้ด้วย ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาสังคม ชุมชน และท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงให้โอกาสพลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน

ภาครัฐด้วย ซึ่งชมพลเมืองที่รักและร่วมพัฒนาบ้านเมือง มุ่งปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐให้เป็นผู้รวบรวม สนับสนุน สนใจที่จะนำพลเมือง สถิติปัญญาและทรัพยากรของพลเมืองมาช่วยพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น พร้อมกับการ ช่วยตนเองและช่วยกันเองในชุมชน ท้องถิ่นเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการสร้างพลเมืองและภาคประชาสังคมให้สามารถ บริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กันเอง

สิ่งสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่จนเกิดการพัฒนา บริการสาธารณะของท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย และ รากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นก็คือวัฒนธรรมท้องถิ่น โดย วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรม ชุมชน และรากเหง้าประวัติศาสตร์ชุมชน ถือเป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นรากฐานสำคัญที่สุดต่อการพัฒนา ประชาธิปไตยและการพัฒนาด้านอื่นๆในชุมชนท้องถิ่นไทย ให้เป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย นี้คือ ทางออกของการบริหารบ้านเมืองและการจัดบริการสาธารณะที่มองเห็น โอกาสมากกว่าเห็นความยุ่งยากในที่สุด

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษา “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่กับรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง” เป็นการศึกษาพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ไทยที่ไม่เป็นทางการ ในสามกระแสคือ กระแสแรก เป็นการศึกษาภายใต้ภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจและการเมือง กระแสที่สอง เป็นการศึกษากระบวนการ ขั้นตอน รายละเอียด ในการผลิต สร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นควบคู่กับ การพัฒนาบริการสาธารณะ บนรากฐานสำคัญคือวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยฟื้นฟูและยึดเอาวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือ วัฒนธรรมชุมชน และรากเหง้าประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญในการพัฒนา และกระแสที่สาม คือ มองพื้นที่ ในฐานะที่เป็นผลผลิตของเทคนิควิทยาการในการถ่ายทอด การนำเสนอ การพูดถึง การแสดงออกที่ เกี่ยวกับพื้นที่ หรือชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย

3. การดำเนินการวิจัย

การศึกษา ท้องถิ่นแนวใหม่กับรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทกรณีศึกษา (Case Study) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ไม่ใช่ความน่าจะเป็นในการเก็บรวบรวม ข้อมูล (Non Probability Sampling) และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเพิ่มความ ถูกต้องแม่นยำ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการเก็บข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) ร่วมกับการ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม(Participatory Observation) การจัดบริการสาธารณะด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการพัฒนาอื่นๆขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กในชนบทภาคเหนือ รวมถึงชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เป็น ทางการ เพื่อความครบถ้วนของข้อมูลและคุณภาพของข้อมูลที่เป็นความเป็นจริง ครบทั้ง 3 ประเภทคือ Objective Reality, Symbolic Reality และ Subjective Reality เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลประเภท Document research และ ใช้หลัก Triangulation Data ด้วยหลักสามเส้า กล่าวคือ Triangulation Theory Triangulation Methodology และ Triangulation Information ในการเก็บ ข้อมูล ด้วย กระบวนการ สัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการดำเนินงาน ด้านการจัดบริการสาธารณะกรณีศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและชุมชนท้องถิ่นที่มีการพัฒนาบริการ สาธารณะและพัฒนาอื่นๆ ภายใต้ภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจและการเมือง มีกระบวนการ ขั้นตอน รายละเอียด ใน การผลิต สร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาบริการสาธารณะ บนรากฐานสำคัญคือวัฒนธรรมท้องถิ่น

โดยฟื้นฟูและยึดเอาวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมชุมชน และรากเหง้าประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญในการพัฒนา การแสดงออกที่เกี่ยวกับพื้นที่ หรือชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำมาสมัย

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษา“ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่กับรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง” พบว่า การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นให้เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง (Self-Government Democracy) จนสามารถเป็นชุมชนหรือท้องถิ่นจัดการตนเองได้นั้น บางพื้นที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากฝีมือหรือความสามารถของนักพัฒนาความสามารถของภาครัฐเป็นผู้ริเริ่ม หรือเกิดจากการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าไปดำเนินการ การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นจนสามารถทำให้ชุมชนจัดการตนเองที่มีศักยภาพ เป็นที่ประจักษ์นั้น ยังเกิดจากแรงผลักดันภายในของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นเอง จากสภาพปัญหา ข้อจำกัดการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเองจนถึงจุดวิกฤต ณ ห้วงเวลาหนึ่ง ที่เปรียบเสมือนระเบิดเวลาที่ระเบิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสม และเป็นระเบิดเวลาที่ถูกจุดขึ้นพร้อมๆกันของคนในชุมชน ท้องถิ่น ที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การเห็นพ้องต้องกัน” เป็นฉันทมติของคนในชุมชนตัดสินใจลุกขึ้นมาาร่วมกันดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ชุมชนของตนเอง ท้องถิ่นของตนเองผ่านพ้นวิกฤตดังกล่าว ณ ช่วงเวลานั้น

แนวคิด แบบแผนและวิธีการดังกล่าว เป็นหนทางที่นำไปสู่ภูมิคุ้มกันสังคมที่เป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ท้องถิ่นคือปฏิบัติร่วมกันสืบต่อไป และขยายวง เผยแผ่ออกไปสู่ทุกคนในครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง จากรุ่นสู่รุ่น จากคนสู่กลุ่ม จากกลุ่มสู่ชุมชน กลายเป็นการจัดการตนเองที่เข้มแข็ง จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง ยั่งยืน ที่มากกว่า สำคัญกว่าชุมชนเข้มแข็งที่เกิดจากการจัดตั้ง หรือภารกิจที่เริ่มจากปากฝั่งของรัฐหรือตามกฎหมายจัดตั้ง

ความเข้มแข็งดังกล่าวปฏิเสธไม่ได้ว่า เกิดจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในชุมชน ท้องถิ่นที่พอเพียงเหมาะสมเป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญในการรวมคน รวมใจ แก้ไขปัญหาความเห็นต่างของคนในชุมชนท้องถิ่น ภายใต้การใช้หลักประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองที่มีความยืดหยุ่น และเชื่อมประสานด้วยเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารในโลกดิจิทัล

การใช้เทคโนโลยีดังกล่าวอย่างเหมาะสม มิเพียงแต่จะเป็นกระบอกบานใหญ่ให้เกิดกระบวนการทบทวนตนเองปรับปรุงตนเองและพัฒนาตนเองจากการสะท้อนกลับของคำชี้แนะ ทั้งวงดิ่ง เพิ่มเติมทั้งจากคนภายในและภายนอกชุมชนที่เข้าถึงเทคโนโลยีดังกล่าวแล้ว ยังถือว่าเป็นกระบอกบานใหญ่ที่เปรียบเสมือนเลนส์นูนที่จะขยายแนวคิด พัฒนาแบบแผน วิธีการ จากการได้มีโอกาสเทียบเคียงกับบริบทภายนอกชุมชน ท้องถิ่น ที่มีกระแสการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย ส่งผลให้ภูมิคุ้มกันชุมชน ท้องถิ่น ภายใต้ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองนั้น มีความเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมภายนอกทั้งเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อันเป็นที่มาของปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ผ่านมา ไม่ให้เกิดขึ้นอีกในชุมชน ท้องถิ่นในอนาคต

ในชุมชนท้องถิ่นไทย แม้อันเบื้องต้น ประชาชนจะไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือท้องถิ่นที่เป็นทางการที่ราชการส่วนกลางตั้งให้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า คนในชุมชนท้องถิ่น จะไม่มีการปกครองตนเองเอาเสียเลย ในความเป็นจริง ประชาชนกลับมีความรู้สึกที่ว่า ตนเองมีส่วนร่วมและมีความเป็นเจ้าของการปกครองในหมู่บ้าน ตำบล ที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้า มีผู้เฒ่าผู้แก่และผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือคอยเป็นที่ปรึกษา ตัดสินข้อพิพาทขัดแย้งต่างๆอย่างอ้อมอ้อม มีวัด มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นและรากเหง้าประวัติศาสตร์

คอยยึดโยงจิตใจของคนในชุมชนให้เคารพศรัทธาและเชื่อฟังซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถือได้ว่า เป็น “การปกครองแบบประชาธิปไตย” เป็นการบริหารบ้านเมืองอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งหมายถึง ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง บ้านเมืองของตนเอง เป็นท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการอยู่แล้วอย่างยาวนานก่อนที่จะท้องถิ่นที่เป็นทางการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะจัดตั้งขึ้นเสียอีก โดยจะเห็นได้จากงานบุญประเพณีที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้นและสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ งานขึ้นบ้านใหม่ การช่วยรวบรวมข้าวสารในงานศพที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล ฅาปนกิจ สงเคราะห์ การขุดลอกคูคลอง ลำเหมือง และกิจการที่เป็นสาธารณะทั้งหลาย โดยมีมักจะพบว่า กิจกรรมบางอย่างจะหยุดชะงักไปเมื่อเกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยเหตุผลที่ว่าเดิยงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้แทน จนเป็นเหตุให้ประชาชนในบางพื้นที่ บางท้องถิ่นไทย เหมินเลยกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการจัดบริการสาธารณะต่างๆที่เป็นกิจกรรมที่เคยกระทำร่วมกันในอดีตก็ตาม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยังค้นพบว่า ชุมชนท้องถิ่นไทยสามารถที่จะเป็นภาคประชาสังคมได้ และสามารถเป็นท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการได้ อิงการเมืองที่ไม่เป็นทางการของการทำงานในชุมชนท้องถิ่น นอกจากส่วนราชการที่แบ่งตามส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นแล้ว การเป็นท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการหมายถึง การที่ชุมชนท้องถิ่นมีเจ้าพ่อ สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน มีครูบา มีพระสงฆ์ ซึ่งเป็นการเมืองการปกครองที่ไม่เป็นทางการ แม้แต่แก๊งค์มาเฟียก็เป็นกรปกครองอย่างหนึ่ง มีแก๊งค์ มีตระกูลผู้นำ ผู้ทรงอิทธิพลมีทั้งคนคิดคนไม่คิดปะปนอยู่ในนั้น การทำงานในชุมชนท้องถิ่นไทยไม่ใช่สนใจแต่การปกครองที่เป็นทางการอย่างเดียว การบริหารที่เป็นทางการอย่างเดียว ท้องถิ่นที่เป็นทางการอย่างเดียว ต้องให้ความสนใจและศึกษาเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการด้วย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เช่นกัน ต้องให้ความสนใจชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการด้วย ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทั้งด้านบริการสาธารณะและประชาธิปไตย เพราะชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการอาจจะสามารถทำให้เป็นส่วนสำคัญหลักในการบริหารบ้านเมืองได้ เป็น การปกครองกันเองของชุมชนเองได้ ถ้าเข้มแข็ง มีการประสานงานที่ดี มีผู้นำที่ดีแล้ว ประชาชนที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นจะเป็นคนใช้ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ไม่ใช่คนรับใช้ เช่น ใช้นายอำเภอ ใช้ส่วนภูมิภาค ใช้สภา เป็นตัวแทน เป็น พลเมืองมืออาชีพ (Professional Citizen) เป็นผู้นำที่หยิบยืมมือของภาครัฐมาพัฒนาท้องถิ่นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการพัฒนา สร้างความสมดุลของการพัฒนาจากความแตกต่างที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไทยที่ไม่เป็นทางการกับท้องถิ่นที่เป็นทางการได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จนสามารถนำท้องถิ่นที่เป็นทางการ นำราชการส่วนภูมิภาคและอาจนำราชการส่วนกลางได้ในที่สุด เป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่จนเกิดการพัฒนารับบริการสาธารณะของท้องถิ่นโดยมีการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย และอาศัยรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น นั่นก็คือวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมชุมชน และรากเหง้าประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยและการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในชุมชนท้องถิ่นไทย ให้เป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย ภายใต้อิทธิพลระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

“บ้านเมือง” ที่ให้คำนิยามโดย ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ว่ามีสองระดับอยู่ด้วยกันเสมอ นั่นคือ “บ้านเมืองที่เป็นทางการ” นั้นหมายถึงภูมิภาค หมายถึงประเทศ ที่มีการปกครองแบบเป็นทางการและ “บ้านเมืองที่ไม่เป็นทางการ” ซึ่งหมายถึง “ชุมชนท้องถิ่น” ที่เราอยู่ เราอาศัย เราเป็น “พลเมืองของท้องถิ่น” ที่นั่นอย่าไป “หลง” อยู่ในการปกครองที่เป็น “ทางการ” จนเกินไป แต่เราก็ไม่ไปละเมิด ไม่ไปต่อสู้อย่างไม่ไปขัดขวาง ไปแข็งขันอะไรกับบ้านเมืองที่

เป็นทางการดังกล่าว “ไม่ไปทำอะไรที่ผิดกฎระเบียบกฎหมายที่ “บ้านเมืองที่เป็นทางการ” กำหนดไว้ ใช้หลักความยืดหยุ่น ไม่แข็งขืนหรือพยายามทำอะไรจนมากเกินไปซึ่งอาจไม่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะเรื่องที่ยากๆ ซึ่งหมายถึงการรับรู้ถึงธรรมชาติของสิ่งที่ทั้งชุมชนท้องถิ่นที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการกำลังทำอยู่ โดยหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำอะไรที่ฝืนหรือขัดแย้งกับกระแสธรรมชาติ ให้ไปในทิศทางเดียวกับสิ่งที่ธรรมชาติเป็นอยู่ สอดคล้องกับคำพูดของ ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่กล่าวในหนังสือ เมืองนิยม : เมืองของไทย คือบ้านของเรา โดยใช้คำว่า “...พยายามชี้กระแสธรรมชาติเอาไว้...” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560 น. 83) การปฏิบัติตัวของ “พลเมือง” ทั้งสองฝั่งดังกล่าว เป็นลักษณะของการกระจายอำนาจ ซึ่ง ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ให้ทัศนะว่า เป็นหนทางที่ดีที่จะช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากันของทั้งสองฝ่าย รวมถึงฝ่ายการเมือง และต้องทำในลักษณะ Win Win (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560, น. 84) ซึ่งเป็นแนวทางที่ทุกฝ่าย “สมประโยชน์”

“ธรรมชาติของข้าราชการไทยไม่ได้ขัดขวางการกระจายอำนาจในทางความคิด ในทางทฤษฎีรัฐไทยพร้อมที่จะรับเอาความคิดใหม่ๆ ได้เสมอ แต่ต้องไม่รับมากเกินไป ควรรับชนิดที่พอจะทำให้ตัวเองทำงานได้ ท้องถิ่นที่ทำงานได้ผลส่วนหนึ่งก็เพราะท้องถิ่นใช้วัฒนธรรมเดิม ใช้การมีส่วนร่วมแบบเดิม ใช้ความรักในถิ่นฐานแบบเดิม และไม่แข็งขืนกับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจนเกินไป ต้องยึดพื้นที่ตรงนี้ให้ดี และขยับเข้าไปเรื่อยๆ” (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560, น. 84)

ในทัศนะดังกล่าว เป็นการให้แนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมภายใต้มุมมองแบบ “เต้า” แนวคิดแบบ “หยิน-หยาง” ที่ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้เสนอแนะเพิ่มเติมไว้ในหนังสือ เมืองนิยม : เมืองของไทย ไว้ว่า ต้องเอาการปกครองทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการมาใช้ ไม่ควรเอาแต่การปกครองที่เป็นทางการอย่างเดียว ถ้าใช้แบบแผน วิธีการแบบนั้น จะส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการก็แทบไม่ต้องทำอะไร ทำอะไรไม่ได้หรือไม่อยากทำ ต้องมีความรักต่อบ้านเมืองที่เป็นชุมชนท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการไม่น้อยกว่าความรักชาติ สร้างท้องถิ่นนิยมขึ้นมาไม่ให้น้อยไปกว่าสร้างชาตินิยม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2560, น. 84)

แนวคิดแบบ “หยิน-หยาง” ได้กล่าวถึงความสว่างและมีดมนที่เกิดจากคู่ธาตุความสัมพันธ์ ผ่านสัญลักษณ์รูปวงกลมที่มีสีขาวและสีดำอยู่คนละครึ่ง และในสีขาวและสีดำดังกล่าว ก็มีวงกลมสีตรงข้ามอยู่ร่วมด้วยเสมอ หมายความว่า สรรพสิ่งของจักรวาลก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงและมีสิ่งตรงกันข้าม แต่ “หยินหยาง” ไม่ใช่ด้านเดียว เพราะในแสงสว่างจะมีความมืด ในความมืดจะมีแสงสว่างอยู่ในนั้นเสมอ ดังนั้นความมืดและความสว่างย่อมอยู่ร่วมกัน ประกอบ เปลี่ยนแปลง ก่อเกิดสรรพสิ่งบนโลกและฟ้าดินของเรา เพราะฉะนั้น แม้ “หยินหยาง” จะขัดแย้งกัน แต่ต้องมีความสัมพันธ์ที่ปรับเข้าหากันด้วย ซึ่ง “เล่าจื้อ” ปริชาญาเมธีจีนกล่าวว่า สรรพสิ่งทั้งหยินและหยาง แม้จะตรงกันข้าม แต่ต้องสัมพันธ์กัน มิฉะนั้นถ้าอยู่โดดเดี่ยวจะไม่เติบโตก้าวหน้า หรือไม่เจริญรุ่งเรือง

“ชุมชนท้องถิ่น ไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” ภายใต้ปรัชญา “หยินหยาง” ควรเอาการปกครองและการบริหารบ้านเมืองทั้งที่ “เป็นทางการ” และ “ไม่เป็นทางการ” มาคลุกเคล้าเข้าด้วยกัน อย่าเอาแต่การปกครองหรือการบริหารบ้านเมืองที่เป็นทางการเท่านั้น มิฉะนั้น “ชุมชนท้องถิ่น” แทบทำอะไรที่สำคัญไม่ได้เสียเลย ซึ่งเรา ในฐานะ “พลเมืองของชุมชนท้องถิ่น” จะยอมจำนนไม่ได้เช่นกัน เหตุผลเพราะว่า นั่นเป็น “ชุมชนท้องถิ่น” ของเราจริงๆ แล้ว มันก็เป็น

“บ้านเมือง” ของเราเองด้วย เราจึงจะต้องมี “ความรัก” ต่อบ้านเมืองชุมชนท้องถิ่นของเรา ไม่ควรรีหุน้อยไปกว่าความรักชาติ จะต้องสร้าง “ท้องถิ่นนิยม” (Localism) ขึ้นมา คู่ไปกับ “ชาตินิยม” (Nationalism) ต้องภาคภูมิใจในท้องถิ่นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความภาคภูมิใจในชาติ ซึ่งอธิบายความผสมผสานระหว่างการปกครองและการบริหารบ้านเมืองที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการด้วยแผนภาพดังนี้

รูปที่ 1 แบบแผนชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำเสนอภายใต้ความสมดุลระหว่างความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย, 2559

ความรักความภาคภูมิใจใน “บ้านเมือง” อย่างสมดุลนั้น “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่มีคุณสมบัติของความเป็น “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำเสนอ” ต้องมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง ทั้งบ้านเมืองที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการไปพร้อมๆกัน ให้มีความสำคัญและไม่ลืมนึกถึงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของบ้านเมืองที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งหมายถึงชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ที่เป็นบ้านเมืองของตนเองทุกๆครั้งที่มีโอกาสได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ชาติ วัฒนธรรมชาติ หรือบ้านเมืองที่เป็นทางการ บ่อยๆ ครั้ง ทุกๆ ที่อย่างภาคภูมิใจ ทั้งที่ชุมชนที่เป็นทางการ เช่น ในการประชุม สัมมนา และไม่เป็นทางการ เช่น ในวงสนทนา พบปะกับ “พลเมืองของชุมชนท้องถิ่น” ทั้งในและนอกท้องถิ่นของตนเองอยู่เสมอๆ

ผู้นำของ “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำเสนอ” ต้องเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและเห็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ที่เป็นบ้านเมืองของตนเอง และลงมืออาสา เป็นแกนนำที่จึงจะสำคัญ ในการลงมือทำในการอนุรักษ์ พื้นฟู เสพแพร่ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและความเป็นบ้านเมืองของตนเองอย่างภาคภูมิใจ ทุกครั้ง ทุกที่ ทุกเวลา ที่มีโอกาส ประชุมชาวบ้านเมื่อไร ก็พูดถึงความภูมิใจต่อบ้านเมือง

ของตนเอง แต่ละที่ย่อมมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองได้ ซึ่งต้องไปรื้อฟื้น ฟื้นฟู พัฒนาประวัติท้องถิ่นขึ้นมา หากทำเองไม่ได้ ก็จ้างคนอื่นไปทำให้ เช่นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ในวิทยาลัยต่างๆ มีมากมาย สามารถที่จะจ้างได้

ผู้นำของ “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” ซึ่งเป็น “ผู้นำบ้านเมือง” ที่ฉลาด จะต้องเป็นเจ้าภาพเชิญ ผู้คนที่อยู่รอบๆชุมชนท้องถิ่นของตนเอง รวมถึงท้องถิ่นที่เป็นทางการ และ “รัฐ” ส่วนภูมิภาค เช่นผู้ว่าราชการจังหวัด มามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งการชักชวนดังกล่าวความช่วยเหลือและทรัพยากรที่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหน่วยงานรัฐจะยังไม่มาถึงชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องอำนาจและลำดับชั้นในการตัดสินใจ สายบังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไป ซึ่งเกิดขึ้นเป็นปกติในระบบราชการ แต่อย่างน้อยผู้นำบ้านเมืองก็ได้ใจ ได้ความคิดร่วมกัน มีความคิดไปในทิศทางเดียวกันกับผู้นำบ้านเมืองของเราแล้ว และเริ่มเกิดขึ้นแล้วใน ผู้นำบ้านเมือง ที่เป็นทางการ เช่นนายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือแม้แต่ท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการบางพื้นที่ในประเทศไทย เช่น “ชุมชนท้องถิ่นผาผึ้ง” ต.ผาผึ้ง อ.แม่พริก จ.ลำปาง และ “ชุมชนท้องถิ่นนาบัว” อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

เหตุผลที่ “ผู้นำบ้านเมือง” ที่ฉลาดต้องมีแนวคิดดังกล่าวนี้ เนื่องจากการพัฒนาบ้านเมือง ที่หมายรวมถึง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นเมือง การเป็นสมัยใหม่นั้น ไม่จำเป็นที่ชุมชนท้องถิ่น และ ผู้นำบ้านเมือง ต้องทำเพียงลำพัง แม้ว่าเราอยากให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในปัจจุบัน แต่อาจเกิดความล่าช้า ไม่ทันการ บางเรื่อง “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” ต้องทำงานหรือคิดแบบที่ให้รัฐบาลหรือส่วนกลางเข้ามาช่วย หรือมาร่วมอย่างไร เพื่อให้ “ผู้นำบ้านเมือง” เราฉลาดนั่นเอง

ครูและสถาบันการศึกษาของ “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” ต้องมีการเรียนการสอนเรื่อง ประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ประวัติศาสตร์ของ “บ้านเมือง” ของตนเอง ที่เป็นบ้านเมืองไม่ใช่วิสาหกิจด้วย ไม่ใช่สอนแต่ประวัติศาสตร์ชาติ ประวัติศาสตร์ของบ้านเมืองที่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว และต้องสอนอย่างภาคภูมิใจ เพื่อถ่ายทอด ซึมซับความรักบ้านเมือง ความภาคภูมิใจในบ้านเมืองที่ไม่เป็นทางการ นั่นคือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ผู้เยาวชนคนรุ่นใหม่ ที่จะเติบโตเป็น “พลเมืองของชุมชนท้องถิ่นไทย” ในอนาคต ให้เป็น พลเมืองของ “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” เช่นเดียวกับผู้นำ ครู ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

หากทุกคนที่เป็นพลเมืองของชุมชนท้องถิ่นไทย สำนึกและภาคภูมิใจ เรียนรู้และบอกต่อถึงประวัติศาสตร์ ชุมชน วัฒนธรรมชุมชน ฟื้นฟูและพัฒนา อย่างต่อเนื่อง จริงจัง ควบคู่กับความภาคภูมิใจในชาติ ในบ้านเมืองที่เป็นทางการอย่างเต็มที่แล้ว ชุมชนท้องถิ่นไทย ที่เป็นพื้นที่ชายขอบของประเทศ หรือแม้จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ใจกลางของประเทศ ก็จะสามารถพัฒนา ไปสู่การเป็น “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” ได้ อยู่คู่กับการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมภายนอกได้ตลอดไป

“หัวใจผู้ประกอบการ” (Entrepreneurship) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีทักษะอันเป็นพรสวรรค์อย่างสูง เป็นผู้บุกเบิกและนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลง สามารถเป็นผู้จัดการ ผู้รวบรวม ผู้ที่นำเงินทุนและกรรมกรให้ร่วมกำลังกันทำอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น “หัวใจผู้ประกอบการ” มีความสำคัญที่ “พลเมือง” ของ “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” จำเป็นต้องเรียนรู้ และเข้าใจ อีกทั้งนำมาปรับใช้เพื่อสร้างคุณค่าของ วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ให้เป็นเอกลักษณ์ และคงความได้เปรียบในสังคมภูมิภาค และสังคมโลก ซึ่งจากการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นพบว่า คุณสมบัตินี้ยังคงเป็นข้อจำกัดของ “พลเมือง” ในชุมชนท้องถิ่นที่ทำการศึกษา และอาจเป็นข้อจำกัดใน ชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ ด้วย ซึ่งเป็นข้อจำกัดภายใน ที่อาจส่งผลกระทบต่อความอยู่รอด นั่นคือการพึ่งพาตัวเอง ปกครองตนเอง เป็นตัว

ของตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ของการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ในชุมชน ในสังคมด้วย รวมไปถึงการอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี
ในสังคมท่ามกลางความเป็นท้องถิ่นนิยม ภูมิภาคนิยม และชาตินิยม

ความเป็นผู้ประกอบการของชาวบ้านหรือประชาชน ไม่ใช่เรื่องใหม่เสียทีเดียว เรื่องดังกล่าว ศ.ดร.เอนก
เหล่าธรรมทัศน์ ได้พูดถึง ความเป็นผู้ประกอบการของชาวนาไทย ที่ท่านได้ใช้คำว่า “ความเป็นนายทุนน้อย” ใน
หนังสือ เมือง ช้อนคิด มุ่งสู่อนาคต ไว้ก่อนหน้าแล้วจากมุมมองที่มีต่อชาวนาไทยในปัจจุบันที่มีการปลูกข้าวไว้ขาย
มากกว่าเพื่อบริโภคในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น มีการถือครองที่ดินเองเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าที่ดินดังกล่าวไม่สมบูรณ์ก็ตาม
โดยเฉพาะชนบทแถบภาคอีสาน ซึ่งผู้วิจัยมีแนวคิดเบื้องต้นหลังจากได้ศึกษาความเป็น “ผู้ประกอบการ” ที่ ศ.ดร.เอนก
ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า คุณสมบัติเบื้องต้นที่จะพัฒนา “พลเมืองของท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่ทันสมัย” ให้เป็น “พลเมืองมือ
อาชีพ” และเป็น “พลเมืองหัวใจผู้ประกอบการ” ได้นั้น ผู้วิจัยขอเพิ่มเติมว่า จำเป็นต้องมี “แรงบันดาลใจ” มีความคิด
ดีๆ เป็น “ความคิดเชิงสร้างสรรค์” และ จำเป็นต้องมีความมุ่งมั่น เป็นพื้นฐานสำคัญ

จากการที่ “ความเป็นนายทุนน้อย” ได้เกิดขึ้นแล้วในชุมชนท้องถิ่นไทยก่อนหน้านี้ ตามแนวคิดของ ศ.ดร.
เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ถือได้ว่าเป็นต้นทุนที่ดีที่ชุมชนท้องถิ่นไทย จะพัฒนาให้ทันสมัยได้ไม่ยากในอนาคต หาก
พัฒนาให้ “นายทุนน้อย” ที่ยังมีหัวใจผู้ประกอบการเพื่อความอยู่รอดของตนเอง ครอบครัว อยู่กัน เพิ่มความเป็น
“พลเมือง” ด้วยการนำความเป็นนายทุนน้อย คิดและทำเพื่อพัฒนา ตัวเอง ครอบครัวของตนเอง เป็น “พลเมือง” ที่มี
หัวใจของผู้ประกอบการที่มีความเป็นเจ้าของประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมชุมชน สามารถมองเห็นและให้คุณค่า
ของสองสิ่งที่สำคัญดังกล่าวและสร้างมูลค่าเพิ่มต่อคุณค่าที่มองเห็นได้ สัมผัสได้ในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ใน
บ้านเมืองของตนเอง ขณะเดียวกัน ยังสามารถต่อรอง สร้างเงื่อนไขกับสังคมภายนอกได้ เมื่อต้องมีการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ หรือแม้แต่การเผยแพร่ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรมชุมชนสู่สังคมภูมิภาค สังคมโลกได้อย่างรู้เท่าทัน ให้
เป็นผู้ประกอบการมืออาชีพของชุมชนท้องถิ่น เพื่อชุมชนท้องถิ่น เป็นผู้ประกอบการมืออาชีพของ “บ้านเมือง” เพื่อ
“บ้านเมือง” ทั้งบ้านเมืองที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้เป็น “ผู้ประกอบการเพื่อสาธารณะ”

คุณสมบัติหัวใจของผู้ประกอบการมีองค์ประกอบคุณสมบัติแรกต้องเป็น “พลเมือง” ที่มีความมุ่งมั่นที่จะ
ประสบความสำเร็จ คุณสมบัติของผู้ประกอบการที่ดีต่อมา คือต้องเป็น “พลเมือง” ที่มีความมั่นใจในตนเอง
องค์ประกอบที่สาม “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมีแนวคิดเกี่ยวกับ ธุรกิจ ที่เป็น “ธุระ
ของบ้านเมือง” ในบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน องค์ประกอบที่สี่ “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะเป็นผู้ประกอบการที่
ดีนั้น ต้องมีแผนงานที่เป็นระบบ องค์ประกอบที่ห้า “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมี
ความสามารถในการบริหารการเงิน องค์ประกอบที่หก “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมี
ความสามารถทางการตลาด องค์ประกอบที่เจ็ด “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมี
ความสามารถมองเห็นสภาพของการแข่งขันในอนาคตได้ องค์ประกอบที่แปด “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะ
เป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมีแหล่งสนับสนุนที่ดี เช่น ผู้ประกอบการอาวุโสหรือผู้ที่ เป็น “พลเมืองมืออาชีพของ
บ้านเมือง” ที่มากด้วยประสบการณ์ที่อยู่ในธุรกิจเดียวกัน อยู่ในวงหรือเรื่องราวที่เป็น “ธุระของบ้านเมือง” เดียวกัน ที่
สามารถสนับสนุนแนวคิด และวิธีการ แก้ไขปัญหาในลักษณะที่คล้ายกัน รัฐและเอกชน รวมถึงท้องถิ่นที่เป็นทางการ
องค์ประกอบที่เก้า “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมีทักษะในการประสานงาน
องค์ประกอบสุดท้ายในทัศนะของผู้วิจัยคือ “พลเมืองของบ้านเมือง” ที่จะเป็นผู้ประกอบการที่ดีนั้น ต้องมีการจัด
องค์การที่เหมาะสม หมายถึงการจัดองค์การที่ประกอบด้วยทีมปฏิบัติงาน ทีมประสานงาน และทีมอำนวยความสะดวกที่

ชัดเจน ไม่ซับซ้อน เหมาะกับขนาดของกิจการหรือฐานะของบ้านเมืองที่ร่วมกันทำ ไม่ใช่สั่งการ ไม่ใช่ควบคุมเข้มข้น แต่เป็นการจัดการในแบบที่เลี้ยง ผู้ห่วงใย ผู้ใส่ใจดูแลซึ่งกันและกันตาม “ความเป็นมืออาชีพ” ความถนัด และสามารถปรับเปลี่ยน ได้เป็นระยะ ๆ ตามขนาดขององค์กรที่เติบโตขึ้น หรือตามกระแสความต้องการของสังคมภายนอก ที่จะส่งผลดีต่อ “บ้านเมือง” ต่อชุมชนท้องถิ่นของตนเอง การมีคุณสมบัติดังกล่าว แสดงถึงความยืดหยุ่น ปรับสภาพตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกอย่างเท่าทัน แต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของความเป็น “บ้านเมือง” เป็น “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” อยู่ตลอดเวลา

คุณสมบัติหัวใจของผู้ประกอบการที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้นนี้ สามารถเพิ่มเติมด้วยแบบแผนวิธีการหลายวิธี กล่าวคือ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้กันเอง โดยอาศัยความเจริญของเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล ที่มีอยู่แล้วในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ในบ้านเมืองของตนเองในปัจจุบัน อีกแบบแผนหนึ่ง คือ เพิ่มเติม จาก “พลเมืองมืออาชีพ” จากภายนอก ที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการเป็นผู้ประกอบการ ที่มีจิตอาสาต้องการแบ่งปัน เพิ่มเติมให้กับ “พลเมือง” ในชุมชนท้องถิ่นที่สนใจใฝ่รู้

การพัฒนาหลักประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองให้เกิดขึ้นทุกพื้นที่ผ่านการสร้าง “พลเมืองที่มีหัวใจผู้ประกอบการ” ให้เกิดขึ้นใน “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่ทันสมัย” ให้มีมากขึ้น ในทุกๆชุมชนท้องถิ่นของไทย เพื่อพัฒนาการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย บนรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นก็คือวัฒนธรรมท้องถิ่น โดย “พลเมืองที่มีหัวใจผู้ประกอบการ” ให้คุณค่ากับ “วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมชุมชน และรากเหง้าประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นรากฐานสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการพัฒนาด้านอื่นๆในชุมชนท้องถิ่นไทย ให้เป็นชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่นำสมัย” อย่างกว้างขวางแล้ว การปกครองโดยประชาชนและการปกครองโดยคนที่มีคุณธรรมและความสามารถ ก็จะเต็มผืนแผ่นดินไทย และเต็มไปด้วยชุมชนท้องถิ่นพึ่งพาตัวเองปกครองตนเอง เป็นตัวของตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ของการพึ่งพาซึ่งกันและกันในชุมชน ในสังคม ซึ่งรวมกันเป็นประชาธิปไตยที่ฉลาดและมีสติปัญญา ควบคู่กับความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนท้องถิ่นที่เรียกว่าท้องถิ่นนิยม

การรวมกันเป็นประชาธิปไตยที่ฉลาดและมีสติปัญญา (Intelligent Democracy) จะส่งผลต่อความเป็นไปได้ที่จะพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย ให้เป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมไทย ขจัดปัญหาความขัดแย้ง ความขุนขี้หมองใจ การแบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายอย่างชัดเจนที่ให้หมดสิ้นไปในสังคมไทยอย่างยั่งยืน นำพาสังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา และสังคมแห่งความสมานฉันท์และเอื้ออาทรอย่างเป็นเอกลักษณ์ เป็นชาตินิยม ที่ขึ้นห้อยเคียงคู่กับ ท้องถิ่นนิยม เป็นประชาธิปไตยที่ ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ให้ทัศนะไว้ในหนังสือ พังประชาธิปไตยโลก-พิศประชาธิปไตยไทย คือ ประชาธิปไตยแบบเสียดังทั้งหมดร่วมกันปกครอง (Consociational Democracy) ด้วยเหตุผลที่ว่าประเทศไทยในปัจจุบัน มีการแบ่งแยกเป็นสองกลุ่มชัดเจน คือ เหลืองกับแดง ซึ่งหากใช้แบบแผนประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) ปัญหาความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคมไทยคงยังคงอยู่คู่ประเทศไทยไปตลอดกาล

การจะสร้างความปรองดอง ขจัดความขัดแย้งทางการเมืองและประชาธิปไตยระดับชาติหรือของประเทศได้นั้น ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ ให้ทัศนะไว้ในหนังสือดังกล่าวว่า จะต้องสร้างแบบแผนประชาธิปไตยใหม่ที่ให้ทั้งเหลืองและแดงได้ร่วมกันเป็นรัฐบาล และจะอาศัยแค่เพียงรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายการเลือกตั้งอย่างเดียวเพื่อที่จะให้ทั้งสองฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาร่วมเป็นรัฐบาลเท่านั้นยังไม่เพียงพอ ต้องอาศัยแกนนำและสมาชิกของ

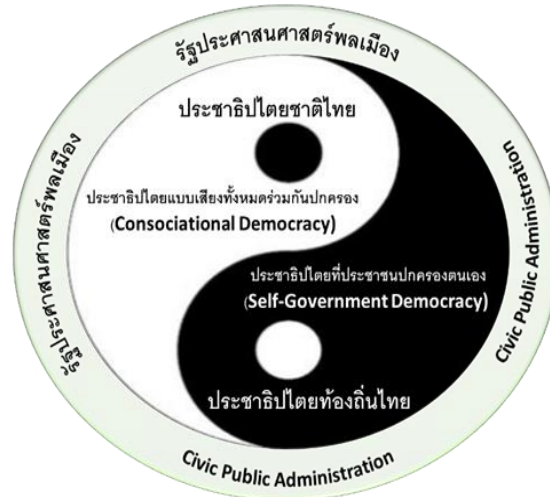

ทั้งสองฝ่ายตกลงปลงใจร่วมกันด้วยว่า จากนี้เป็นต้นไปประเทศไทยต้องเป็นประชาธิปไตยแบบทุกฝ่ายทุกกลุ่มเข้ามาร่วมเป็นรัฐบาล ส่วนฝ่ายตรวจสอบนั้นต้องปล่อยให้เป็นเรื่องของศาล ปปช. และกรรมการอิสระทั้งหลายให้มากขึ้น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2559 น. 56) ซึ่งประชาธิปไตยทั้งสองแบบ คือประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองที่มีความเหมาะสมในระดับชุมชนท้องถิ่นไทย และประชาธิปไตยแบบเสียงทั้งหมดร่วมกันปกครอง ที่เหมาะสมในระดับประเทศไทย จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อ “พลเมืองของชาติไทย” “ผู้นำของชาติไทย” “พลเมืองของชุมชนท้องถิ่นไทย” “ผู้นำชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่” บริหารบ้านเมืองของตนเอง บ้านเมืองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์เป็นผู้กล่าวไว้ ด้วย “รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง” (Civic Public Administration) เป็นหลักการสำคัญนั่นเอง

6. บทสรุป

ผู้วิจัยขอสนับสนุนประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง ที่มีความเหมาะสมในระดับชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ และประชาธิปไตยแบบเสียงทั้งหมดร่วมกันปกครอง ที่เหมาะสมในระดับประเทศไทยในบริบทปัจจุบัน ภายใต้การบริหารบ้านเมืองโดยใช้หลักการสำคัญคือ “รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง” เป็นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นความสมดุลแห่งแบบแผน วิธีการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไทยให้เป็น “ชุมชนท้องถิ่นไทยแนวใหม่ที่น่าสมัย” และพัฒนาประชาธิปไตยไทย สู่การพัฒนาบริการสาธารณะของประเทศไทยอย่างเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา โดยขอเสนอเป็นแบบแผนแห่งความสมดุล ตามปรัชญา “หยิน-หยาง” ซึ่งได้อธิบายความหมายไว้แล้วก่อนหน้านี้ ดังนี้

แบบแผนประชาธิปไตยไทย
 หลักความสมดุลระหว่างประชาธิปไตยท้องถิ่นกับประชาธิปไตยชาติและการบริหาร “บ้านเมือง” ในอนาคต

รูปที่ 2 แสดงแบบแผนประชาธิปไตยไทย: หยิน-หยาง เพื่อสร้างความสมดุล

“ประชาธิปไตยไทยสู่การพัฒนาบริการสาธารณะ (Public Service) ของประเทศอย่างเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”

ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย, 2559

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). *การเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- วัฒน์ชัย พรมณา. (2559). *คุณสมบัติที่ดีของผู้ประกอบการ*. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/105654>
- สะตอพอริยู มัลติมีเดีย คอร์ป. (2559). *ผู้ประกอบการใหม่*. สืบค้นจาก <http://www.sator4u.com/paper/1696>
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). *แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน: สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). *ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน: อ่านและสอนที่จอห์น ฮอปกินส์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). *รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). *เหตุอยู่ที่ท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันคลังปัญญาคณาจารย์เพื่ออนาคตไทย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2558). *เมือง: ย้อนคิดมุ่งสู่นาคต*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2559). *เพ่งประชาธิปไตยโลก ทิศประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันสร้างสรรค์ปัญญาสาธารณะ.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2560). *เมืองนิยม: เมืองของไทย คือบ้านของเรา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี. Bright Business Center. (2559). *คุณสมบัติ 10 ประการ ของผู้ประกอบการที่ดี*. สืบค้นจาก <http://www.brightbbc.com/readercorner/leader.html>
- Janet V. Denhardt, and Robert B. Denhardt. (2007). *The New Public Service*. Armonk, NY: M.E. Sharpe.